

DĚJINY STAVITELSTVÍ A ARCHITEKTURY

011*ROMÁNSKÝ sloh * sestavil *Aleš Student / Igor H.
Krčmář

ROMÁNSKÝ SLOH

- Vznik 11.stol. – Itálie, antická návaznost, 11.-12.stol. – vývoj hlavně ve Francii, 11.-13.stol. – české země
- Stavby byly stavěny po vzoru staveb, které vznikly na území bývalé říše římské v západní Evropě (Francie, Německo)

DRUHY STAVEB

CHRÁMOVÉ STAVBY - centrální a podélný půdorys, kláštery, kostely

OBYTNÉ - hrady, paláce, městské obytné budovy (např. Praha – Staré Město)

INŽENÝRSKÉ STAVBY - mosty

CHARAKTERISTICKÉ ZNAKY

•PŮDORYSNÝ A PROSTOROVÝ TYP CHRÁMU

- ✓ **centrální - ROTUNDA** s kuželovou střechou , později s lucernou a apsidou zaklenutou konchou
- ✓ **podélný** – jednolodní a vícelodní - **BAZILIKA** (původ v antickém Římě-Konstantinova baz.) – trojlodní později pětिलodní stavba s vyvýšenou střední lodí s bazilikálními okny osvětlujícími střední loď , na východě je umístěn chór s kněžištěm zakončeným apsidou. Pod kněžištěm je krypta zpravidla zaklenuta křížovými klenbami. Románský vázaný systém – na jedno pole hlavní lodi – dvě pole lodí boční, později klenba šestidílná

CHARAKTERISTICKÉ ZNAKY

- **OKNA** - malá úzká s polokruhovým nadpražím, ostění, nadpraží i parapet (bankál nebo-li lavice) byly skosené. Okna se i sdružovala do podvojných, potrojných i víceosých oken. V hlavních průčelích často (u bazilik) kruhové okno s kružbou (rozeta). Okna obytných sídel většinou rovné nadpraží
- **PORTÁL** - arch.orámování vstupních otvorů. Polokruhové nadpraží, ostění buď jednoduchá bez sloupků a tympanonu nebo ústupkové bez sloupků nebo ústupkové se sloupky a tympanonem
- **FASÁDA** - plasticky členěna lesenami a vlysem pod římsou. Leseny často spojeny jednoduchým nebo obloučkovým vlysem nebo tvoří uzavřené lesenové rámy
- **ORNAMENTIKA** - perlovec, vejcevec, pila apod. na různých arch.člácích staveb – spodní plochy klenebních pásů, hlavice sloupů, vlysy, portály, apod.

Kostel Sainte-Foy v Conques (Aveyron, Francie) konec 11.stol.

Kostel St.Trophime (Arles, Provance)

STAVEBNÍ MATERIÁL

- **KÁMEN** – základní materiál (stěny, sloupy, pilíře, klenby) – u nás především opuka, pískovec, tuf, vápenec. Lomový i tesaný
- **CIHLÁŘSKÁ HLÍNA** – cihly, cihly vypalované, méně často a krajově (stěny, klenby)
- **DŘEVO** – krovy, stropy (zvláště u ranně románských staveb), zakládání staveb na pilotách, srubové stěny, stěny vyplétané proutím s oboustrannou omítkou
- **OMÍTKA a MALTA** - zdění, v interiérech omítka na kamenné zdivo

KONSTRUKCE

•SVISLÉ NOSNÉ

ZDIVO - kvádřikové, řádkové (přitesané kamenné kvádříky, zednický provázané, později bosované) * klasové * kombivované (kombinace větších a menších kvádrů po vrstvách) * smíšené (kvádrové a vevnitř vylité), v Pobaltí cihelné

SLOUPY a PILÍŘE - hlavice (kladivová, krychlová, kalichová, a to hladká nebo zdobená, u pilířů jsou hlavice většinou polštářové), dřík (kruhový průřez, hladký nebo s plastickým vzorem – pletencový, listový, apod. – pilíř svazkový), patka (má nárožní drábky nebo lístky a spočívá na plintu)

KONSTRUKCE

•VODOROVNÉ A ŠIKMÉ NOSNÉ

PLOCHÉ STROPY – dřevěné trámy a záklop

KLENBY - valená, valená do pasů, polovalená, křížová klenba později stoupající s úhlopříčným průnikem polokruhovým (původně plnostěnné tl. až 60 cm), později samostatně vyzděné čelní oblouky a samostatně vyklenutá úhlopříčná žebra v místech průniků (výplň prsou pak je tenčí), kopule, koncha

STŘECHY - sedlové (hlavní loď baziliky), pultové (boční loď baziliky), kuželové (rotundy), stanové (věže – u větších staveb byly u věží z kamene vyzděné jehlanové nebo kuželové helmice)

TEORIE

- navrhování staveb – zkušenosti, řemesla skoro zapomenuta, stavby předimenzované

VÝZNAMNÉ STAVBY

(výběr některých staveb)

001 * Kostel Cluny III (Francie)
Od 1088

001a * Kostel Cluny III (Francie)
Od 1088

foto: Aleš Student

001b * Kostel Cluny III (Francie)
Od 1088

foto: Aleš Student

001c * Kostel Cluny III (Francie)
Od 1088

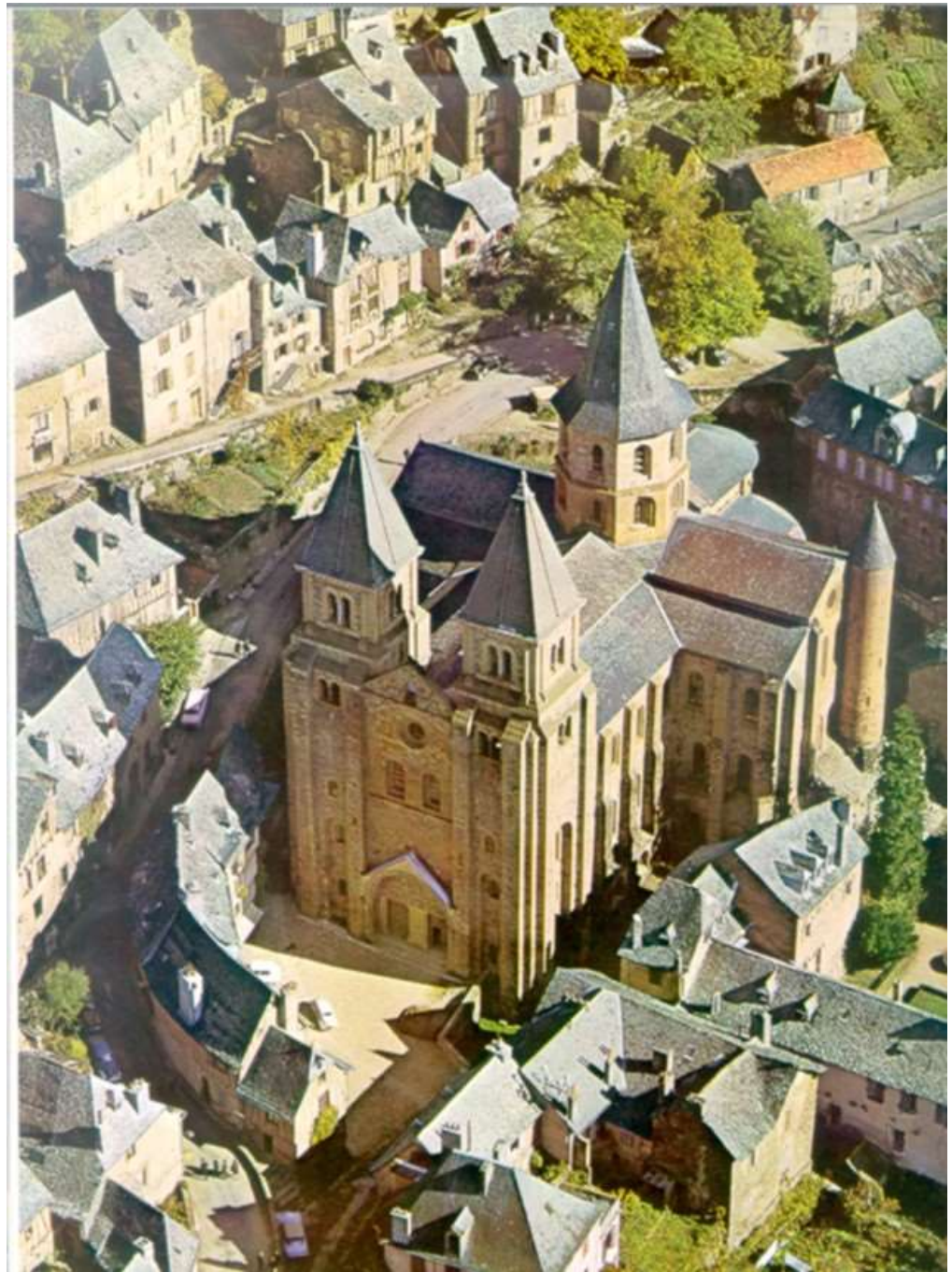

foto: Aleš Student

002 * Kostel Sainte-Foy v
Conques (Aveyron, Francie)
konec 11.stol.

Výrazně se uplatňují povrchy stěn
s malými otvory i skladba
mohutných hmot jednotlivých
částí stavby, věrně odrážející její
vnitřní strukturu.

Působí dojmem harmonie a
důkladnosti – typické pro
románské chrámy střední Francie

5. CONQUES (W).

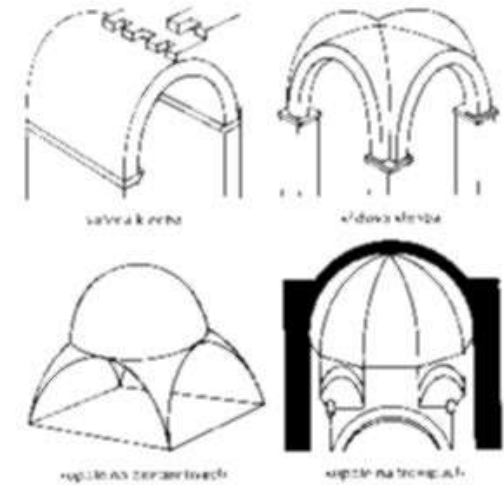

003 *

nahoře

1-valená klenba

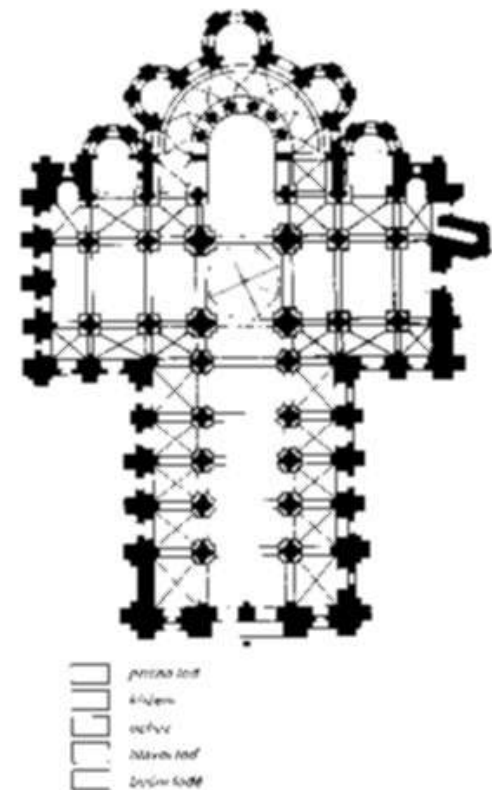
2-křížová klenba

3-kupole na pendantivech

4-kupole na trompách

dole

Půdorys kostela Sainte-Foy v Conques

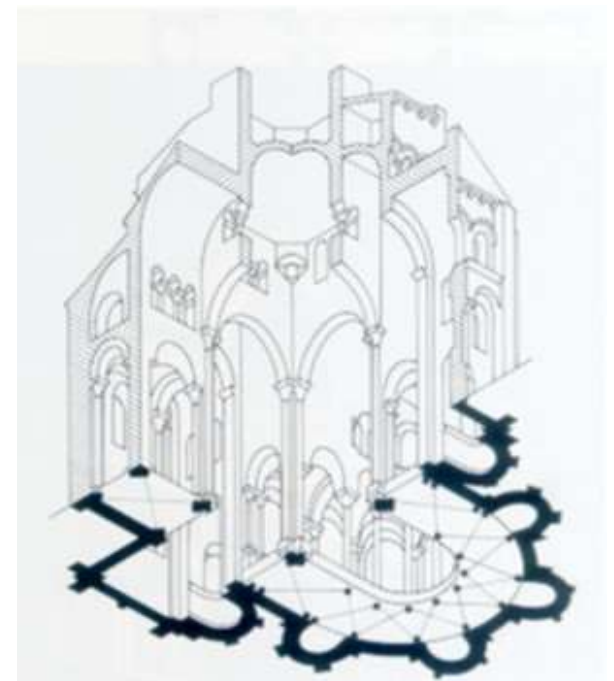
004 *
nahoře

Kostel Notre-Dame-du-Port
v Clermont-Ferrand

dole

Kostel Saint-Nectair
20 km od Clermont-Ferrand

Typické stavby auvergueské školy. Vnitřní
skladbu lze snadno vyčíst z vnějšího
uspořádání hmot

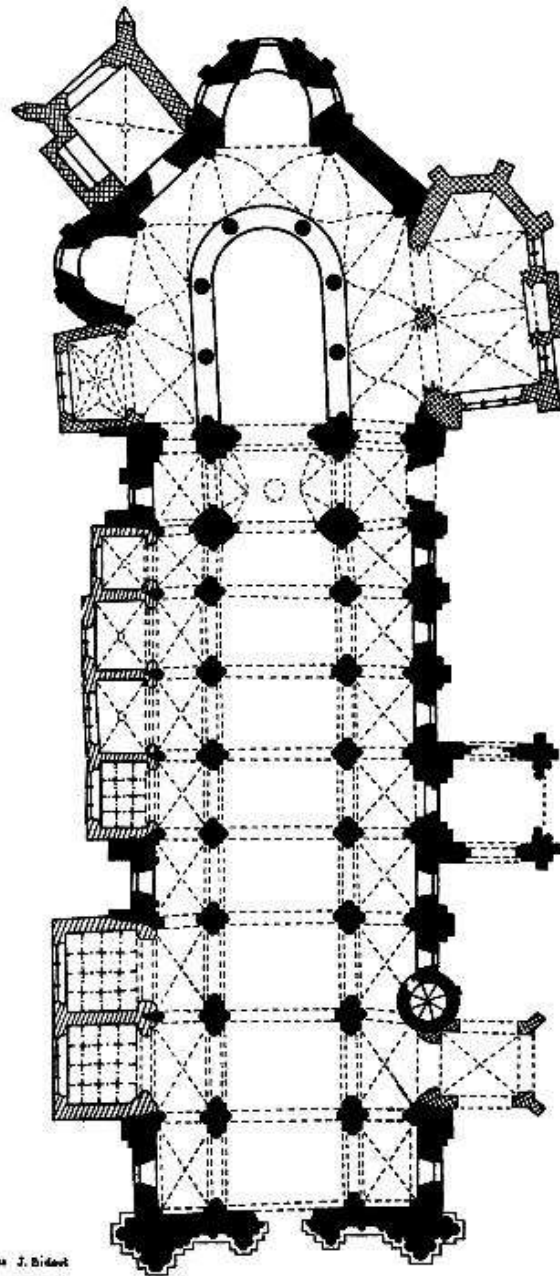

Kostel Notre-Dame-du-
Port
v Clermont-Ferrand

005 * Kostel Notre-Dame-la-Grande v Poitiers (1143)
Každý arch.prvek využit pro dekoraci

- Période romane
- ▨ XVe siècle
- ▧ XVIe siècle

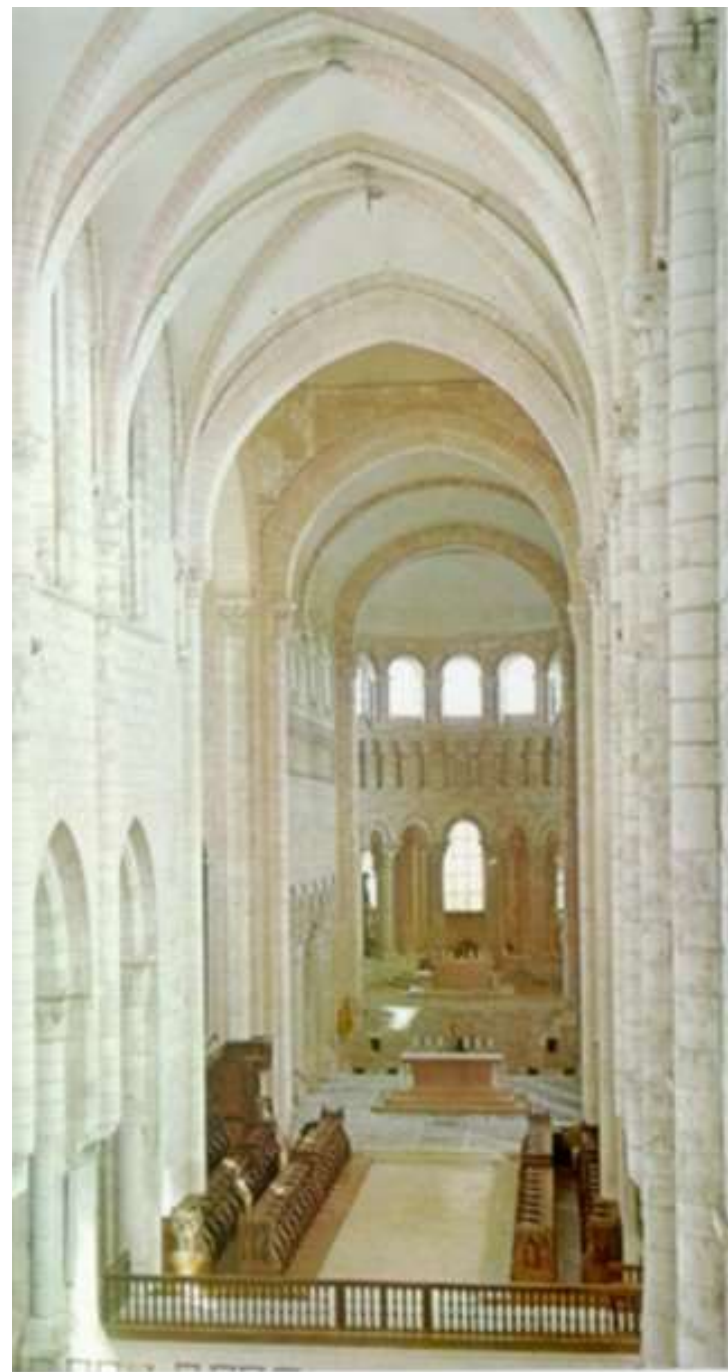

006 *

klášterní kostel v Saint-Benoit-sur-Loire
(přestavba vnitřní lodě 12.stol)

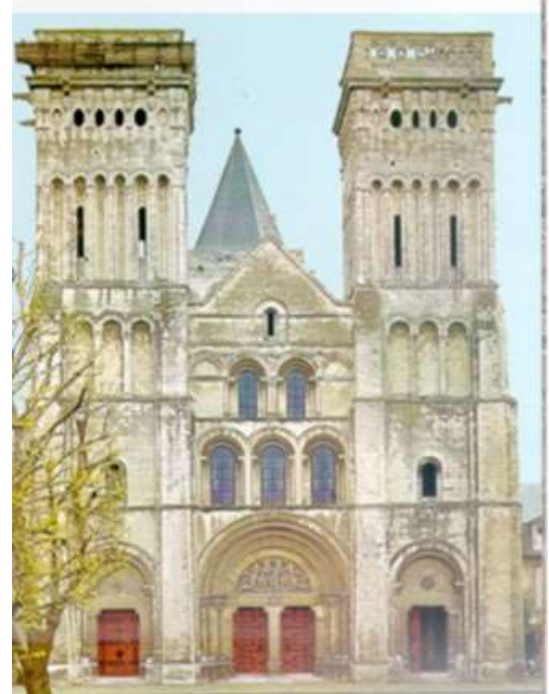
Nejtypičtější příklad francouzské románské arch. Rozdíl v pojetí ramánských a gotických staveb – rozložitější interiéry s převahou horizontálních linií byly nahrazeny prostory, jejichž zjemnělé a protáhlé dekorativní i nosné prvky zdůrazňují vertikálnost

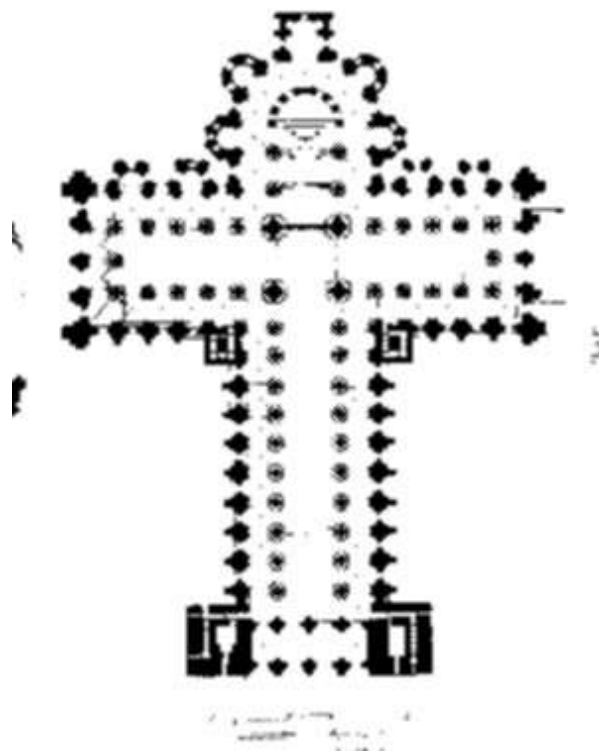
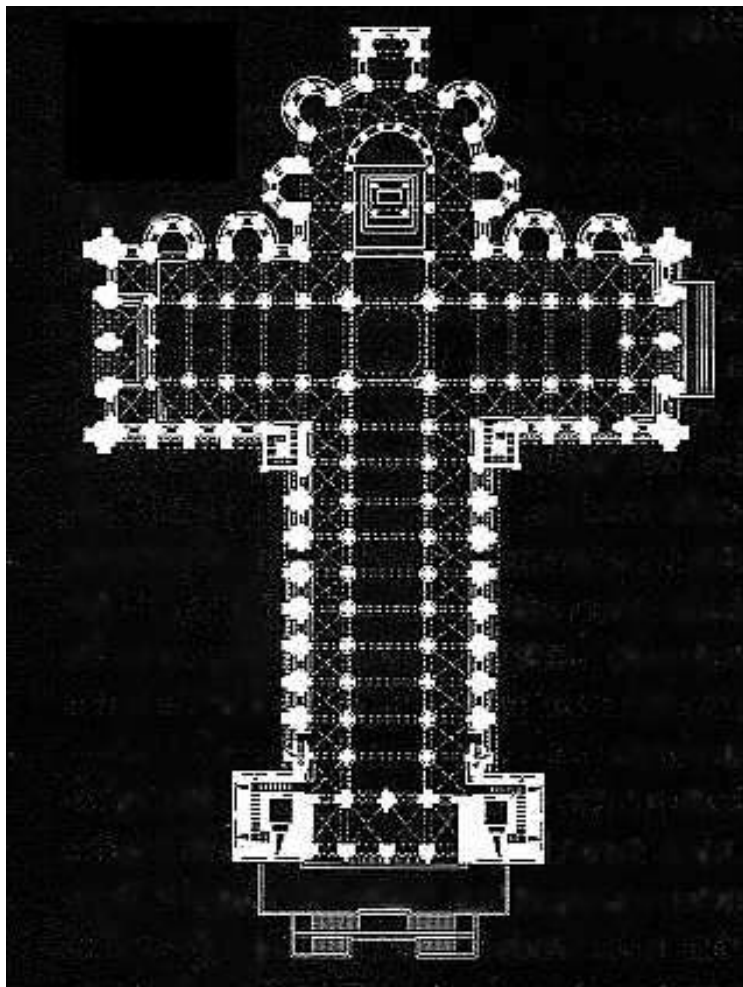

007 *

nahoře – Mužský klášter v Saint-Etienne
dole – Klášter Sv. Trojice (Ženský klášter)
Typická normánská románská arch.

008 *

Románská katedrála v Santiagu de
Compostela (12.stol.)

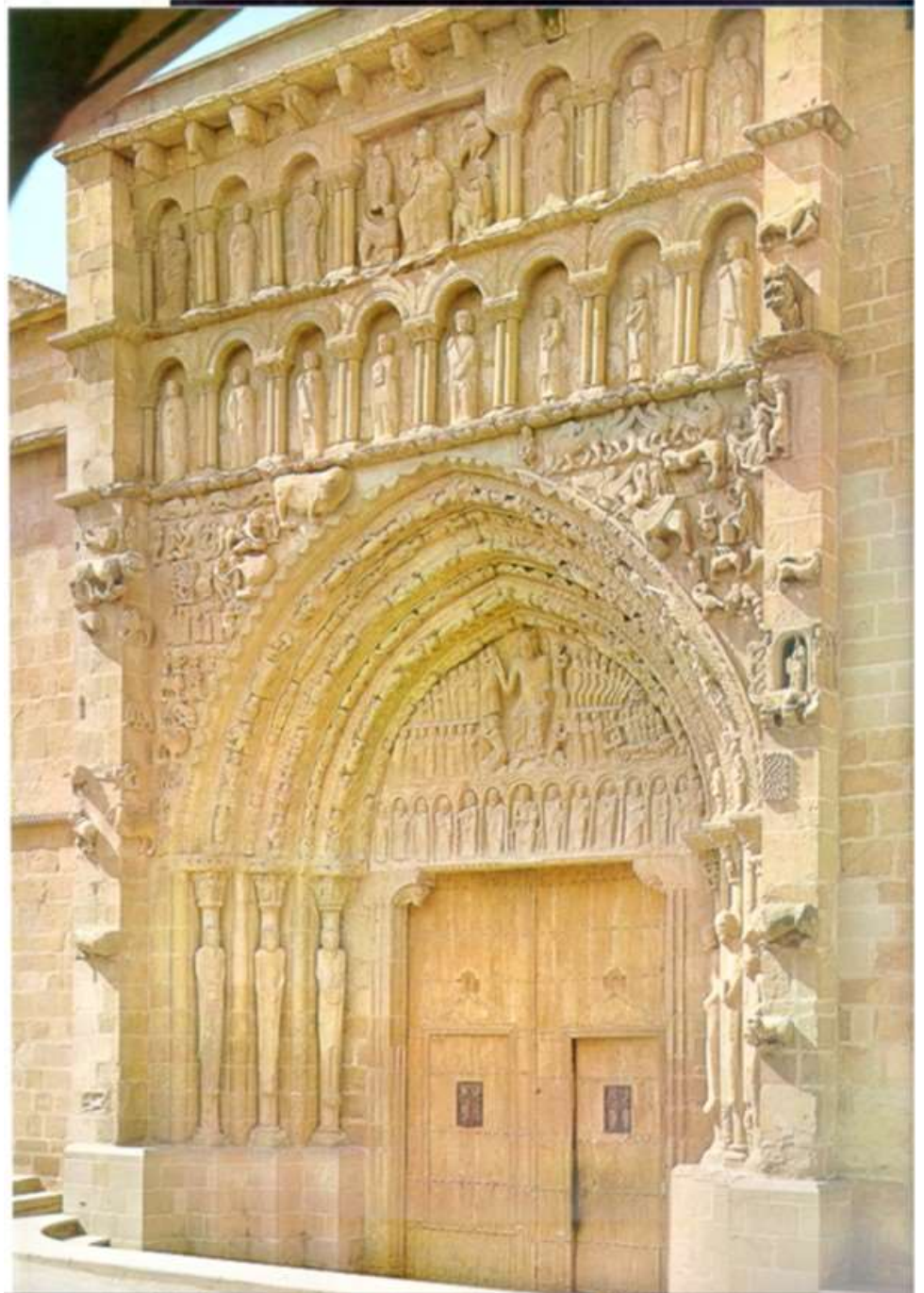

009 *
Královské pohřebiště v
kolegiátním kostele San Isidori
v Léonu

010 *
Portál Santa Maria La Real
v Sangüese
Sochy nad tympanonem ve
dvou úrovních typicky
hispanických arkád

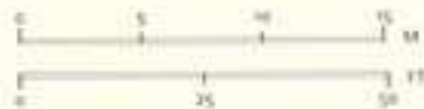
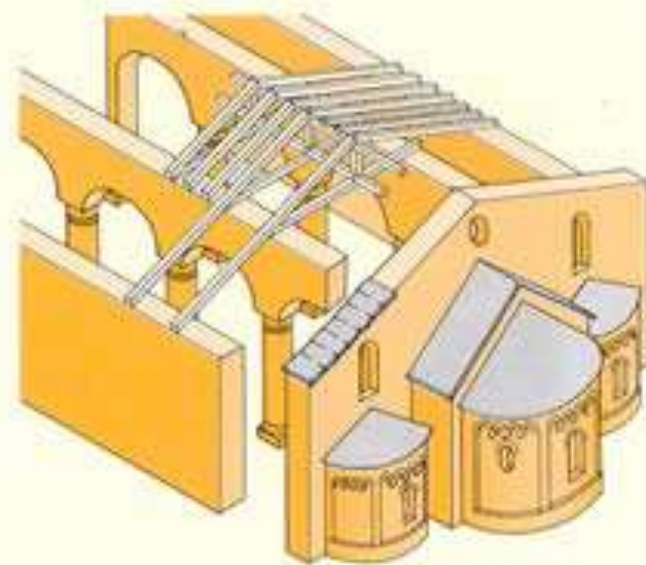
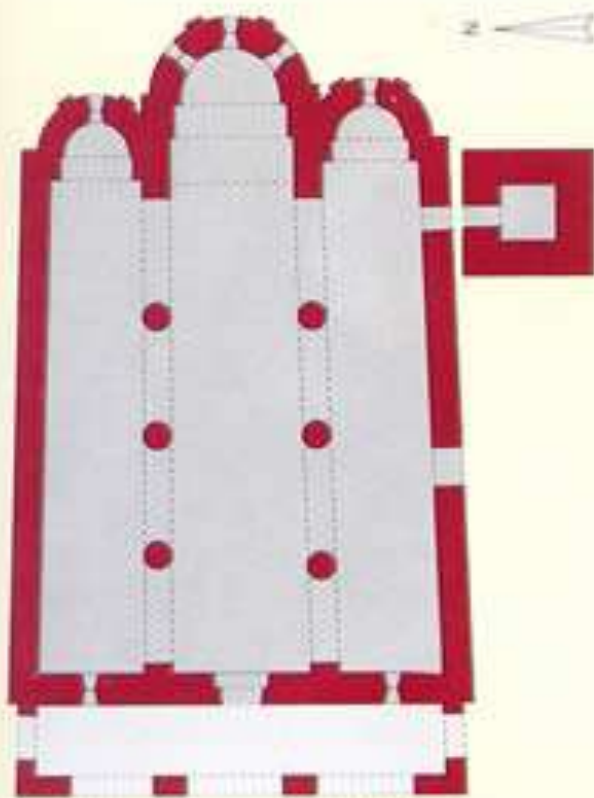

011 *
Kostel San Clemente v Tahullu
(1123)
Katalánská románská arch. –
jasná struktura kostela – tři
lodě jsou zakončeeé apsidami a
kontrastují s vertikálitou
zvonice

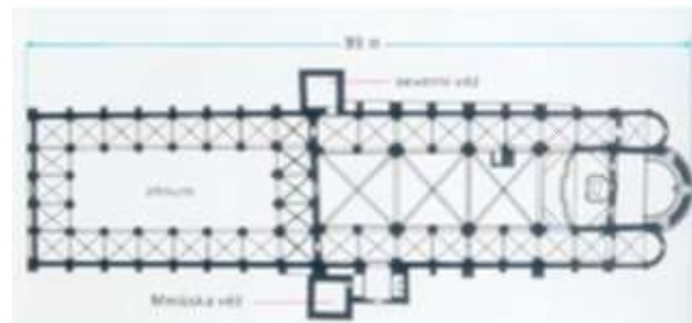

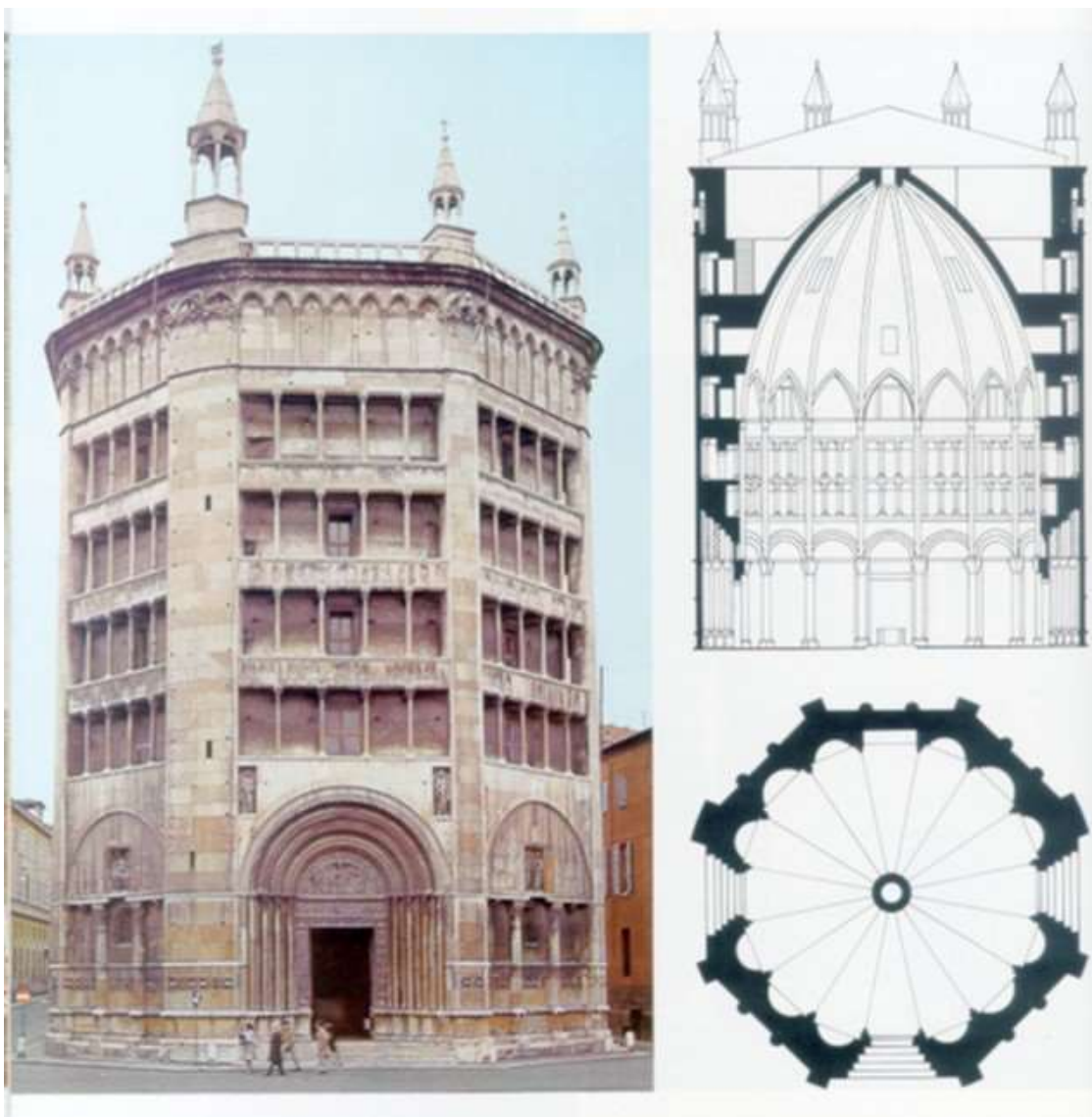

012 *
Kostel San Pons
v Corbeře u Barcelony
(1080)
Raně románská
arch.lombardského stylu
v Katalánsku – vnější
schodiště na zvonici
nemá obdoby

014 *
Kostel S.Ambrogio v Miláně
(cca 1080, klenby z 12.stol.)
Na půdorysu trojlodní baziliky
ukončené třemi půlkruhovými
absidami

015 * Baptiserium v Parmě (1196 – 1260 arch. Benedetto Antelami)
Osmiboká stavba z veronského mramoru, průčelí zdobí sloupkové galerie ve 4 úrovních a dosti masivní podnoží, otevřenou velkými vstupními portály

016 * Dóm a věž v Pise (1063 –1278)
Sloupkové galerie, dole masivní podnoží se slepými arkádami

016a * Dóm a věž v Pise (1063 –1278)

017 * Kostel S. Miniato al Monte
jedna z nejcennějších církevních staveb florentského kraje

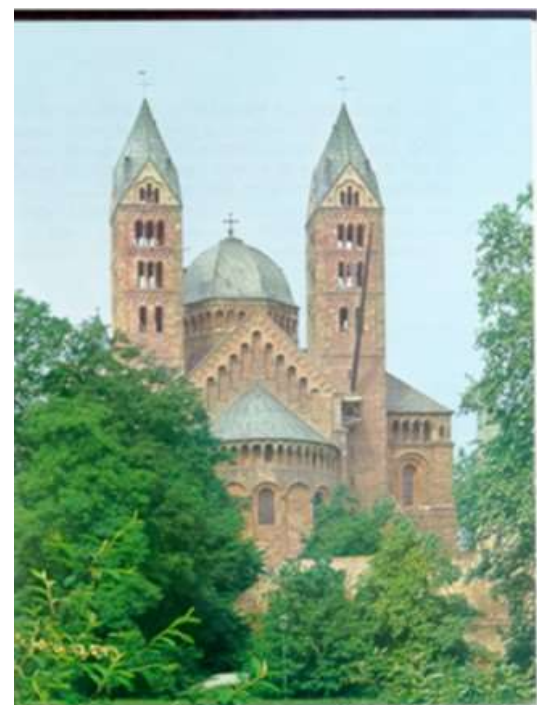

018 *

nahoře – Dóm ve Špýru (12.stol.)

dole – Dóm ve Wormsu (12.stol.)

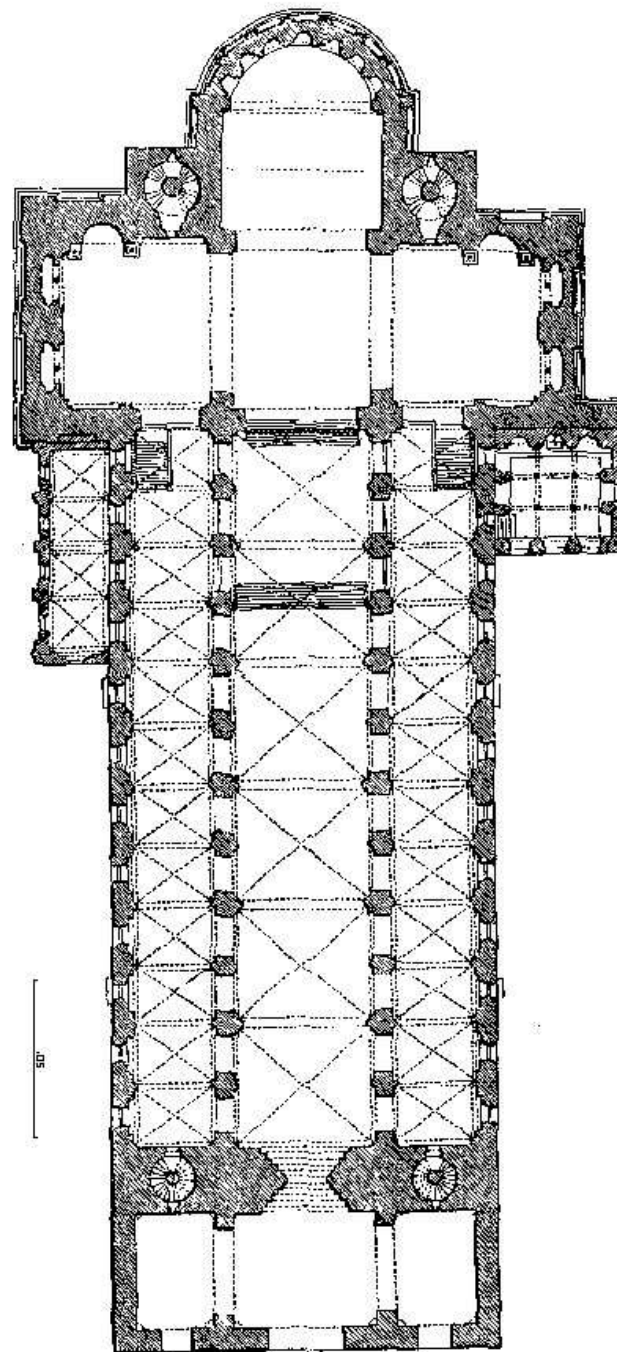
Výrazná příčná loď, věže po stranách chóru,
osmiboká věž nad křížením – slouží k jeho
osvětlení

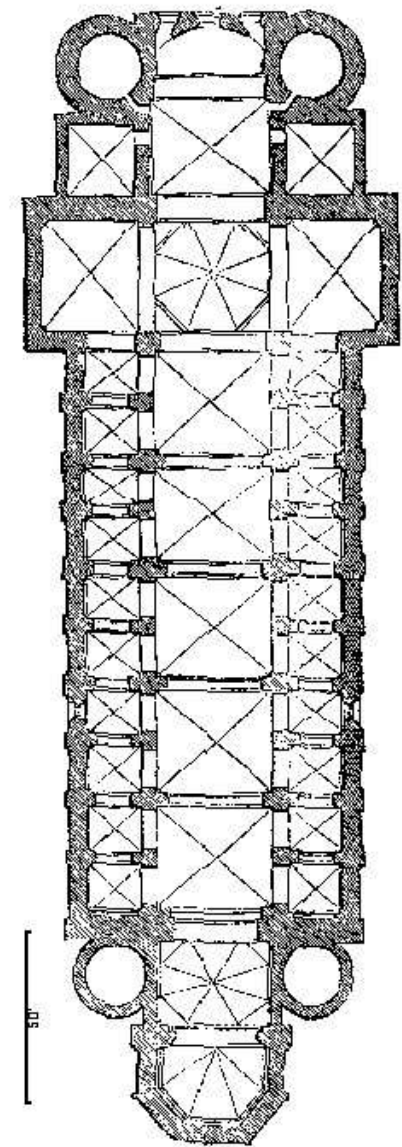
Katedrála sv. Marie
Špýr (12.stol.)

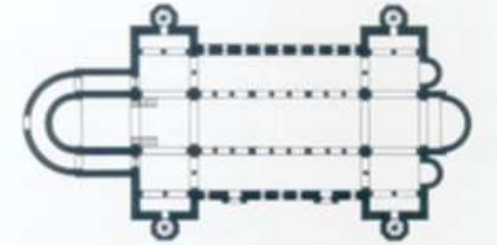
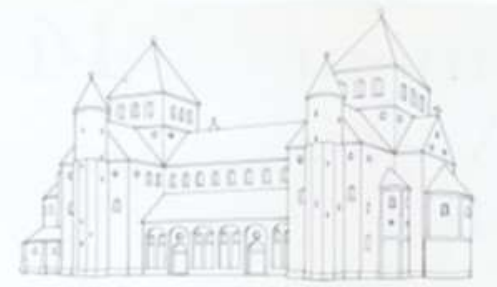
Katedrála sv. Marie
Špýr (12.stol.) - půdorys

Katedrála sv.Petra
Worms (12.stol.)

019 *
Chrám sv. Michala v Hidesheimu
(1001-1033.)

Jeden z nejstarších románských kostelů v Německu – vnitřní prostor lodě, rytmizovaný střídáním pilířů a sloupů s krychlovými hlavicemi (porýnská arch.), se rozšířil po celém Německu

019 * Opatský chrám v Maria Laach (Německo)
(1093-1156)

Bazilika Saint Remi v
Remeši (11 – 15.stol.)
později gotická dostavba

Rotunda Sv.Jiří na Řípu (1126)

020 *

nahoře - půdorys Chrámu P.Marie na Kapitulu
(1.pol.11.stol.)

dole - Chrám Sv.Apoštolů v Kolíně nad Rýnem
(Německo)
(1020-1192 přestavěn)

Stejný půdorysný princip!

